

Editörden

#evdekal dığımız şu günlerde bilmem farkında mısınız her şeyi dijital üzerinden yapmaya başladık. Banka işlemleri, sevdiklerimizle özlem giderme, şirket toplantıları, ev alışverişi ve en önemlisi online dersler. Tüm bunları sağlıklı ve güvenli yapabilmenin yolu ise dijital okuryazarlıktan geçer. Bu sayımızda sizlere "Dijital okuryazarlık nedir? Nasıl dijital okuryazar olunur? Çocuklarımıza ne gibi faydası vardır?" sorularının yanıtlarını vermeye çalışacağız.

Tarih boyunca insanlar bilgiye ulaşmak için farklı yolları kullanmışlardır. Tarihin ilk başlarında önemli olaylar o dönemin efsanelerinde, hikayelerinde yer ederek yayılmıştır. Zaman ilerledikçe artık bilgilere yazılı olarak ulaşmak insanlar için kolaylaştı. Kitaplarla başlayan bilgiye ulaşma adımları giderek gazete gibi yazılı mecmualarla yayıldı. Zaman ilerleyip teknoloji günlük hayatta yer buldukça insanların en büyük haber kaynakları radyolar olmaya başladı. Teknolojideki gelişmeler sonucunda bir süre sonra radyolar yerini televizyonlara devretti.

1960'ların ortalarından itibaren ise dünya bambaşka bir teknolojik gelişmenin adımlarını duymaya başladı. Bu yıllarda ilk olarak şu an kullandığımız İnternet'in

temel fikirleri ortaya atıldı. Bundan sonra gerçekleşen değişim hızı birçok kişiye göre kontrol edilebilirliğin çok ötesinde gerçekleşmeye başladı.

14.460.000.000 sayısı şuan birçoğumuz tarafından kullanılan arama motoruna "İnternet" yazdığınızda size sunacağı toplam sonuç sayısını ifade etmekte ve bunu size sunma hızı 1 saniyenin de altında 0.52 saniyede gerçekleşmekte.

İnternet'in ilk adımlarının atıldığı 1960'lardan günümüze kadar geçen yaklaşık 60 yıllık süreç içerisinde bu kadar çok bilgiye bu kadar kısa bir zamanda ulaşma imkanı ise doğru bilgiye ulaşma kavramının daha da önem kazanmasına sebep oldu. Çünkü bu arama sonucunda ulaşacağınız bilgilerin geçerliliği ve güvenilirliği tam olarak denetlenememekte. Hemen her konu hakkında doğru bilgiler kadar yanlış bilgilere de maruz kalmak durumundayız. Bu yüzden çağımızın en önemli yetkinliklerinden biri doğru bilgi ile yanlış birbirinden ayıracak temel özelliklere sahip olmak olarak görülmektedir. Bu durumla birlikte dijital okuryazarlık kavramı bireylerin en doğru bilgiye

nasıl ulaşabilecekleri konusunda eğitilmelerini kapsamaktadır.

Okyanus Kolejleri Ortaokulu olarak öğrencilerimizle bağlantılarımızı dijital sistemler üzerinden yürütmeye devam ediyoruz. Bu süreçte güvenli dijital okuryazarlık ile ilgili sizlere bildiklerimizi aktarmaya çalıştık. Bir sonraki sayımızda görüşmek dileğiyle sağlıklı günler dileriz.

SEVDA GÜL

Okyanus Kolejleri / Ortaokul
Sosyal Bilgiler Bölüm Başkanı

Dijital Okuryazarlık

Dijital okuryazarlık, sanıldığı kadar eski ya da bilindiği kadar yeni bir kavram değildir. Dijital dönüşümün yaşandığı çağ da okuryazarlık söyleminin de önemi artmış oldu. Dijital okuryazarlık, teknoloji gibi hemen oluşan bir olgu olmadı. Zaman içerisinde yavaş yavaş ortaya çıktı. Fakat son yıllara geldiğimizde bu kavram kendini iyiden iyiye hissettirdi. Hatta okuryazarlıkla ilgili bölümler boy göstermeye başladı. Bizlerde yaşadığımız bu günlerde önemli olduğunu düşündüğümüz bu konuyu ele almak istedik. Dijital okuryazarlığın ne gibi olumlu yönleri olacak ve hayatımızı nasıl etkileyecek? Hepsini bilmek gerekir. Ancak daha öncesinden teknolojiye ve dijital kısıma değinelim. Sonrasında ise dijital okuryazarlık nedir? Ne anlama gelir? Kavramından başlayacağım.

Dijital dünyayı popüler hale getiren birçok sebep vardır. Dijitaldan önce insanlar teknolojiyle tanıştı. İlk medya ve teknoloji eşyası ise televizyon olarak bilinir. Bu olgu kimine göre de değişiklik gösterebilir. Fakat televizyonun hayatımıza girmesi biraz sancılı bir süreç içinden geçmiştir. Hem yaşanan imkansızlıklar hem de ön yargı sürecin yavaş ilerlemesine neden olmuştur. Zaman içinde yaşanan gelişmelerle internet ve teknoloji çabuk gelişim gösterdi. Daha doğrusu insanlar, televizyona göre daha hızlı tepki verdi. Kısa süre içinde evde internet kullanım oranı arttı. Sosyal medya kullanıcıları çoğaldı. En sonunda da akıllı cihazlarla birlikte hayatımız şekillendi.

Dijital dönüşüm sadece bununla kalmayıp 3G, 4G, 5G vb. kavramlar kendini yeniledi. İnternet artık fiber internet oldu. Bu kadar hızlı gelişen süreçte bizler neredeyiz ya da nerede olacağız. Tam bir muamma ve merak konusu. Şu da bir gerçek ki, insanlar için teknoloji artık bir ihtiyaç. Varlığı henüz yok iken ihtiyaç olmaması gayet doğal. Ancak ortaya çıktığı andan itibaren insanların hayatını kolaylaştırdı ve vazgeçilmez bir parçası oldu.

Dünyada bulunan toplumların hemen hemen hepsinde her gün internet kullanılıyor. Sadece sosyal yaşamda da değil. Uzaktan eğitim, iş toplantıları, ticaret, alışveriş gibi yaşamın her alanında internet vardır. Teknoloji ile sürekli irtibat halinde olduğundan dijital okuryazarlık daha da önemli olduğu düşünülmektedir. Sade bir internet gezintisinin üstünde bilinçli davranmak gerekir. Olayları iyi okuyabilmek ve görebilmek gerekir.

Dijital Okuryazarlık Ne Anlama Gelir?

Bilgi becerileri ve bilgi ile iletişim teknolojilerini (BİT) harmanlayan bir alan olan ve 21. yüzyıl yetkinlikleri arasında gösterilen dijital okuryazarlık, kişilerin yazılım araçlarını seçme, kullanabilme, bu araçlar vasıtasıyla bilgiye ulaşma, ulaştığı bilgiyi eleştirel bir bakış açısıyla sorgulama ve değerlendirme yetkinliklerini kapsayan bir kavram.

Kitle medyası, popüler kültür ve dijital teknolojiler insanların tutumlarını, davranışlarını, ve değerlerini yalnızca çocukluk dönemlerinde değil hayatları boyunca şekillendirmektedir. Dijital okuryazarlık günümüzde, dijital medyayı yetkin biçimde kullanmak, anlamak ve hakların farkındalığı için büyük bir önem taşımaktadır. Okuryazarlık denilince akla ilk okuma, yazma, konuşma ve dinleme gelmektedir. Ancak günümüzde

insanlar eskisinden farklı olarak yeni ifade ve iletişim teknikleri kullanmaktadırlar.

Dijital okuryazarlık gerçek ve sanal ortamdaki verilere istenilen amaçta doğru bir şekilde erişebilmek ve onu doğru yöntemle verimli bir şekilde kullanabilmektir. Okuryazarlık kavramı, bir topluluğa tam anlamıyla katılabilmek için anlamları semboller sistemi aracılığıyla paylaşmak olarak tanımlanmaya başlanmıştır. Çağdaş toplumlarda başarı için yeni bir takım yetkinlikler gerekmektedir. Dijital okuryazarlık da bu yetkinlikler arasındadır. Problem çözme, verileri kullanabilme, sorgulama ve ikna etme gibi çeşitli yeterliklerin belirlenmesinde önemli rol oynayan becerilerden birisi de eleştirel düşünmedir.

**Dijital çağda bireyde
olması beklenen beceri ve
yetenekler**

DİJİTAL OKURYAZARLIĞIN BOYUTLARI

Pek çok alt beceriyi kapsayan dijital okuryazarlık, 3 farklı boyutta ele alınıyor. Gruplar, becerilerin özelliklerine göre belirlenmiş durumda: **bilişsel, teknik, sosyal/duygusal**

Dijital Okuryazarlığın Bilişsel Boyutu

Kişilerin dijital yollardan bilgiye ulaşmaya çalışırken ve ulaştığı bilgiyi değerlendiren ya da bilgiyi oluştururken ortaya koyduğu eleştirel düşünme yetisi, dijital okuryazarlığın bilişsel boyutu. İlgili amaç doğrultusunda hangi yazılım aracının seçileceğine karar verilmesi, bilgi üretimi esnasında hem yasal hem ahlaki konularda bilgi sahibi olunması, görsel, uzamsal, işitsel vb. okuryazarlık alanlarının birbirinden farkının kavranması da bu grup altında ele alınıyor.

Dijital Okuryazarlığın Teknik Boyutu

Bu boyutun temel konusu, bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğrenilmesi ya da kullanılması için teknik/işlemsel anlamda edinilen bilgi ile beceriler. Genel olarak araçların ve web tabanlı kaynakların etkili bir şekilde kurulumu ile kullanımını kapsıyor.

Dijital Okuryazarlığın Sosyal/Duygusal Boyutu

Dijital araçların sosyalleşme, iletişim kurma ya da eğitim amaçlarıyla kullanılması bilinci ile sürdürülebilir iletişimin gerekliliklerini dijital taşıma becerisi, dijital okuryazarlığın sosyal/duygusal boyutu altında toplanıyor.

DİJİTAL YETERLİLİKLER

Dijital okuryazarların sahip olması gereken yetkinlikler farklı çalışmalarda farklı alt başlıklar altında ele alınıyor olsa da temelde bu yetkinlikleri 5 ana başlık altında toplamak mümkün: **Bilgi, iletişim, içerik üretimi, güvenlik ve problem çözme.**

Bir bilgiyi dijital araçlar vasıtasıyla araması, bu araçlarda bilgiye ulaşmak için tarama ve filtreleme yapması, ulaştığı veriyi değerlendirip depolaması ve ileride gerekli bir durumda deposundan çıkarması, kişinin bilgi becerilerini ifade ediyor.

DİJİTAL OKURYAZARLIK HANGİ ÜÇ AŞAMADAN OLUŞUR?

DOĞRU KULLANMA, ANLAMA VE ÜRETME

Geleneksel okuma-yazma tanımları, aritmetik, dinleme, konuşma, okuma, yazma ve eleştirel düşünme becerileri üzerine yoğunlaşmıştır. Dijital okuryazarlık ile hedef, etkin düşünceye sahip, toplumu doğru anlayan, faydalı çıktılar üreten insanları eğitmektir.

Dijital okuryazarlık için yetkinlikleri üç ana ilkeye göre sınıflandırılabiliriz: **Doğru kullanma, anlama ve üretme.**

DOĞRU KULLANIM

Bilgisayar ve internetle ilgili gerekli teknik yeterliliğe sahip olmayı kapsar. Kelime işlemcileri, web tarayıcıları, e-posta ve diğer iletişim araçları gibi bilgisayar programlarını kullanarak, temel teknik bilgi birikime sahip olmak. Ayrıca arama gibi bilgi kaynaklarına erişmeyi, bunları kullanmak için daha farklı beceri ve yeterliliğe sahipken doğru şekilde kullanmayı kapsar. Buna çevrimiçi veri tabanları ile bulut ve bilgi işlem gibi yeni teknolojileri eklemeyi de unutmamak gerekir.

ANLAMA

Belki de dijital okuryazarlıkta en kritik unsurdan birisidir. Özellikle dijital medyayı anlamamıza, eleştirel olarak değerlendirmemize yardımcı olan beceri bütünlüğüdür. Bu beceriyle ne yaptığımız ve çevrimiçi karşılaştığımız olaylara bilinçli kararlar vermemiz kolaylaşır. Bunlar dijital okuryazarlık eğitiminde kullanıcıların çevrimiçi oldukları anda öğrenmeye başladıkları temel süreçten biridir.

Anlama ile ağı bağlı teknolojinin davranışımızı, çevremizdeki dünyanın algılarımızı, inançlarımızı ve duygularımızı nasıl etkilediğini tanımaya çalışırız. Ayrıca, bireysel ve toplu olarak, iletişim kurmak; işbirliği yapmak ve sorunları çözmek için bilgi bulmak, değerlendirmek ve etkili bir şekilde kullanmayı da kapsar. Anlama; bilgi yönetimi becerileri geliştirirken, bizi yeni bir ekonomiye de hazırlar.

ÜRETME

Çeşitli dijital medya araçlarıyla içerik üretmek ve etkili bir şekilde iletişim kurmak dijital okuryazarlığın olmazsa olmazlarından.

Dijital medyayla üretme, bir sözcük işlemcisinin nasıl kullanılacağını bilmekten veya bir e-posta yazmaktan daha fazlasını gerektirir. Çeşitli bağlamlar ve izleyiciler için ürettiğimiz şeyleri adapte edebilmek; görüntüler, video ve ses gibi zengin medya içeriklerini kullanarak yeni bir şey oluşturma ve iletişim kurmayı ifade eder. Bloglar, tartışma forumları, video – fotoğraf paylaşımı, sosyal oyun ve diğer sosyal medya biçimleri gibi kullanıcı tarafından oluşturulan web 2.0 içeriğiyle etkin ve sorumlu bir şekilde etkileşimde bulunmak gibi büyük bir yapıyı kapsar.

Dijital medyayı kullanarak üretme yeteneği, dijital vatandaş kavramını da içinde barındırır.

Medya dünyamızın ne kadar hızlı ve sıklıkla değiştiği göz önüne alındığında, dijital okuryazarlığı geliştirmek ve sürdürmek hayat boyu sürecek bir yaşam biçimidir. İhtiyaç duyulan özel beceriler, temel farkındalık, eğitimden daha ayrıntılı ve karmaşık uygulamalara kadar değişen ihtiyaç ve koşullara göre kişiden kişiye değişimi de kapsar.

NEDEN İYİ BİR DİJİTAL MEDYA OKURYAZARI OLMALIYIZ?

Bilgisayar, taşınabilir akıllı cihazlar, internet gibi dijital medya araçları hızla gelişiyor. Bu teknolojiler özellikle gençler tarafından yaygın olarak kullanılıyor. Ancak internette çok sayıda bilgi kaynağı var ve bilgi çok kolay ve hızlı bir şekilde yayılabilir. Bunlar arasında doğru ve objektif bilgiye ulaşabilmek önemli. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin sunduğu avantajlardan en etkili şekilde yararlanabilmek ve bu teknolojileri kullanırken karşı karşıya kalınabilecek riskleri azaltmak için dijital medya okuryazarlığı becerisine sahip olmak gerekiyor.

İçeriklerin kullanıcılar tarafından üretilebilmesi, etkileşimli olması, her yerden ulaşılabilmesi gibi özelliklere sahip olan dijital medyanın geleneksel medyadan farklılaşan bu nitelikleri nedeniyle medya okuryazarlığı kavramının kapsamı genişliyor. Dijital medya ile klasik okuryazarlık kavramı da değişti. Günümüzde çok farklı ifade ve iletişim türleri kullanıyoruz. Örneğin emoji ile anlatmak istediklerimizi paylaşmak için kullandığımız semboller arasında. Dijital medyanın çoklu ortam (multimedya) özelliği sayesinde bilgi artık yazının yanı sıra fotoğraf, video, animasyon, grafik, ses gibi farklı araçlar bir arada kullanılarak aktarılabilir.

Dijital medya insanlara var olan içeriğin hem kullanıcısı hem de üreticisi olma imkânı sağlıyor. Bu sayede tek taraflı bir bilgi aktarımı yerine kullanıcılar bilgi paylaşım sürecine aktif olarak katılabilir. Bu süreçlerde sorgulayıcı, üretken ve yenilikçi yaklaşımlar geliştirilebilmesi iyi bir dijital medya okuryazarı olmayı gerektiriyor.

İyi Bir Dijital Medya Okuryazarı Nasıl Olunur?

Dijital medya çok sayıda enformasyon (işlenmiş ve düzenlenmiş veri), bilgi ve eğlence seçeneğine her yerden, kolay ve hızlıca ulaşmamızı sağlıyor. Ancak dijital medyayı kullanırken bilinçli ve sorumlu kararlar almak için yeni bilgi ve beceriler edinmemiz gerekiyor.

Bilgiye Kolay Ulaşma

İyi bir dijital medya okuryazarı olabilmek için ilk olarak bilgi ve iletişim teknolojilerinin nasıl kullanılacağıyla ilgili teknik bilgi ve becerilerimizi geliştirmeliyiz. Böylece ihtiyaç duyduğumuz bilgi ve enformasyona çok daha kolay ulaşabiliriz.

Dijital Medyayı Aktif ve Yenilikçi Kullanma Becerisi

Dijital medyada geçirdiğimiz zamanı verimli kullanmalı, bağımlı değil etkin kullanıcılar olmalıyız.

Dijital iletişim teknolojileri, çevrimiçi eğitim uygulamalarının geliştirilmesine fırsat sağlar. Bu sayede ilgi duyduğumuz alanlarla ilgili uzmanlık düzeyinde bilgiler edinebiliriz.

Dijital medyayı sadece sosyal medyada zaman geçirmek ve popüler kültürün bir parçası olmak için kullanmak yerine bu teknoloji-lerden bireysel, sosyal ve kültürel açıdan kendimizi geliştirmek ve toplumsal yaşama katkı sağlayacak içerikler üretebilmek amacıyla da yararlanmalıyız. Bunun için edindiğimiz bilgileri sentezleyip geliştirebilir, bu bilgiler ışığında dijital medyada kendi özgün içeriklerimizi üretebiliriz. Yani dijital araç ve teknolojileri kullanarak yenilikçi içerikler oluşturabiliriz.

DİJİTAL MEDYADA ELEŞTİREL DÜŞÜNME BECERİSİ NEDEN ÖNEMLİ?

Dijital medyada var olan veri yığını içinde ihtiyaç duyduğumuz bilgi ve materyalleri kolayca bulabilmek, doğru, güvenilir ve güncel bilgiyi ayırt edebilmek ve içerik konusunda sorumlu ve bilinçli seçimler yapabilmek hayli önemli. Bunun için dijital ortamdaki verileri yorumlamalı, analiz etmeli ve bilgi kaynaklarımızı çeşitlendirmeliyiz. Ayrıca ulaştığımız bir bilginin güvenilirliğini farklı kaynaklar üzerinden değerlendirmeliyiz.

Dijital medyada içerik üreten kişiler, geleneksel medyada olduğu gibi diğer insanları kendi bakış açıları ve amaçları doğrultusunda yönlendirmek amacıyla içerik üretebiliyor. Bu nedenle iyi bir dijital medya okur yazarı olmak için içerik üreticilerinin bakış açısını ve içerik oluşturma amacını anlamaya çalışmak ve sorgulayıcı bir yaklaşım geliştirmek gerekiyor. Çünkü dijital içerikler yaşadığımız dünya ile ilgili algılarımızı, inançlarımızı, duygularımızı, tutum ve davranışlarımızı etkileyebiliyor.

Dijital medyada görsel materyaller (Örneğin; fotoğraflar, videolar, animasyonlar, çizimler) en az yazı metinleri kadar önemli ve etkili. Bu nedenle dijital medyada karşılaştığımız görsel bilgiyi de eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmeliyiz. İyi bir dijital medya okuryazarı olursak dijital teknolojileri kullanırken karşı karşıya kalabileceğimiz muhtemel tehlikeler konusunda bilinçli olabilir ve bu riskler karşısında nasıl davranmamız gerektiğini bilebiliriz.

Sonuç olarak, öğrenciler internette bilgi bulma ve değerlendirme ile ilgili beceri ve stratejiler kazanmak zorundadır. Ancak bu şekilde teknolojiyi doğru kullanan bir nesil yetişecektir.

Pearson Assured onaylı P-Wise eğitim sistemi ile
öğrencilerin küresel dünyada akranlarıyla
aynı becerileri kazanmaları sağlanır.

KAYNAKÇA

- Hobbs, R., Digital and Media Literacy: A Plan of Action, The Aspen Institute Communications and Society Program ve the John S. and James L. Knight Foundation, 2010.
- Lee, L. ve ark. "Understanding new media literacy: The development of a measuring instrument", Computers & Education, Cilt 85, s. 84-93, 2015.
- <https://www.iienstitu.com/blog/dijital-okuryazarlik-nedir>
- <https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/2017/06/06/dijital-medya-okuryazarligi-nedir-neden-gereklidir/>
- <https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/neden-iyi-bir-dijital-medya-okuryazari-olmaliyim>
- <http://mediasmarts.ca/digital-media-literacy/general-information/digital-media-literacy-fundamentals/digital-literacy-fundamentals#what>

